

О. М. Миколенко

д.ю.н., проф.

ПРИМИРЕННЯ СТОРІН У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

У чинному національному законодавстві України можливість домовитись та примиритись має своє закріплення як у нормах Кримінального кодексу України (далі – КК України) (зокрема, ст. 46 передбачає звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим), так і в положеннях Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) (зокрема, ч. 1 ст. 469 передбачає укладення угоди про примирення між підозрюваним, обвинуваченим та потерпілим).

Особа, яка вперше вчинила кримінальний проступок або необережний нетяжкий злочин, крім корупційних кримінальних правопорушень, кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією, порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керували транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебували під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона примирилася з потерпілим та відшкодувала завдані нею збитки або усунула заподіяну шкоду [1, ст. 46].

Отже, примирення як одна з умов звільнення від кримінальної відповідальності на підставі ст. 46 КК України – це результат усіх попередніх примирних процедур та домовленостей між винним та потерпілим, який полягає, по-перше, у добровільному волевиявленні потерпілого, яке проявляється у його проханні (клопотанні) про звільнення винного від кримінальної відповідальності на підставі ст. 46 КК України або у відсутності заперечень щодо такого звільнення, по-друге, у відсутності заперечень щодо такого звільнення з боку самого підозрюваного, обвинуваченого, по-третє, винна особа повністю відшкодувала завдані нею збитки або усунула заподіяну шкоду.

На думку Н. Слотвінської, усталена судова практика закріпила правило, котре визначає, що під таким примиренням розуміється

акт прощення унаслідок вільного волевиявлення, яке повністю виключає неправомірний вплив з боку особи правопорушника чи інших осіб з метою досягнення такого результату [2, с. 350].

Щодо відшкодування збитків або усунення шкоди, А. Ізраєлян у своєму дисертаційному дослідженні, зазначає, що таке відшкодування або усунення повинно характеризуватись певними ознаками і правилами. Зокрема, добровільністю; допустимістю такого усунення чи відшкодування третіми особами (за умови згоди потерпілого чи потерпілих); правом потерпілого визначити обсяг необхідного відшкодування і можливістю відмовитись від такого; відшкодування чи усунення має відбутись до моменту прийняття рішення про звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку примирення винного з потерпілим [3].

Слід зазначити, що факт такого примирення повинен бути підтверджений потерпілим у суді. Якщо цей факт підтверджений не був, то звільнення від кримінальної відповідальності на підставі зазначеної статті не допускається.

Щодо укладання угоди про примирення між підозрюваним, обвинуваченим та потерпілим, то це дієвий спосіб врегулювання спорів; примирення здійснюється лише за добровільністю сторін та полягає у пошуку компромісного і взаємоприйняттого рішення. Крім того, застосування інституту угоди про примирення має на меті скоротити та скоротити процедуру розгляду кримінальних проваджень, зменшити строки перебування осіб під вартою, зекономити ресурси та час, що витрачаються на розслідування і розгляд кримінального провадження, а також зменшити навантаження на органи досудового розслідування та суд.

Звільнення від кримінальної відповідальності, це за своєю суттю є відмова суду від винесення обвинувального вироку щодо особи, винної у скоєнні злочину, і пов'язаного з цим застосування до неї кримінально-правових санкцій (покарання). Досудове розслідування закінчується клопотанням до суду щодо закриття кримінального провадження та звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності. Суд, у свою чергу, на підставі встановлення об'єктивної істини та точної юридичної кваліфікації кримінального правопорушення виносить ухвалу про закриття кримінального провадження та звільняє особу від кримінальної

відповідальності, до того ж вина особи у скоєнні злочину доводиться і вже після цього можливий певний компроміс щодо конкретного розв'язання справи. Це не компроміс вини, вина доведена і встановлена, це компроміс відбувається тільки щодо умов звільнення винної особи від кримінальної відповідальності.

Укладення угоди про примирення – це не звільнення підозрюваного, обвинуваченого від кримінальної відповідальності, оскільки сторони угоди зобов'язані, крім іншого, узгоджувати міру покарання і звільнення від його відбування з випробуванням (якщо домовленості з такого звільнення мали місце і сторони дійшли згоди).

Але незважаючи на таку різну правову природу цих інститутів, об'єднуючим фактором є примирення підозрюваного, обвинуваченого з потерпілим, як взаємно погоджене рішення між ними та полягає у прощенні й небажанні подальшого кримінального переслідування винного з боку потерпілого, і усвідомлення вини, відшкодування збитків та згоди на закриття кримінального провадження з боку підозрюваного, обвинуваченого. Таке примирення може бути здійснено як самостійно цими учасниками кримінального провадження, так і за допомогою третьої особи – медіатора.

Список використаної літератури

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131.
2. Слотвінська Н. До питання звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». 2023. № 4 (40). С. 348–351.
3. Ізраєлян А. О. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим : дис. ... на здобуття наукового ступеня доктора філософії : 081 – Право. Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2022. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/16084>.